

dend werk hebben geleid tot publieke beschikbaarheid van nog geen derde deel van de in beginsel geplande hoeveelheid van drieduizend artikelen. Zelfs wanneer men in aanmerking neemt dat een reeks bijdragen reeds in manuscript gereed zal zijn, dan nog zal de uitvoering van dit belangrijke project, indien op dezelfde voet voortgezet, minstens een kleine twintig jaar duren, waarbinnen dan nog een zestal delen zou moeten verschijnen. Dat is tevens bijna tweemaal zo veel boekdelen als was voorzien. Alles bijeen zijn er redenen genoeg om de redactionele wens dat het gehele werk nu 'binnen afzienbare tijd' voltooid zal zijn, enigszins als een blijde droom te beschouwen. Terecht valt ter verdediging aan te voeren dat ook in het buitenland soortgelijke ondernemingen sterk zijn uitgelopen en dikwijls nog lang niet zijn afgesloten, dat hetgeen is afgeleverd - vanwege zijn degelijke gehalte en minitieuze perfectie - niet snel zal verouderen en dat goede raad om tot een herziene aanpak over te gaan hier duur is. Dat neemt niet weg dat ik toch nog eens graag een aantal opmerkingen die ik in eerdere besprekingen heb gemaakt (*DNK* 4, 91-93 en *DNK* 19, 34-36), ook al zijn die van een vergelijkenderwijs ondeskundig buitenstaander, ter overweging zou willen aanbevelen.

Ook in dit deel zijn biografieën opgenomen waarvan men zich afvraagt waarom ze zo onevenredig lang moesten zijn. Dat bijvoorbeeld Valetton jr. meer ruimte heeft gekregen dan de toch al rijkelijk bedeelde Schilder in deel I en zelfs bijna tweemaal zoveel als D. Chantepie de la Saussaye in deel II vind ik onbegrijpelijk, temeer omdat de tekst zelf daar geen impliciete argumenten voor aandraagt. Waarom moet Koelman, hoe typerend ook voor de 'nadere reformatie', negen kolommen tekst en vier (!) kolommen annotatie krijgen, terwijl de afgescheiden De Cock en de vrijzinnige Roessingh het eerder met ongeveer de helft hebben moeten doen? Het 'stiefkind van het christendom' of - om met J.J. Woltjer te spreken - de 'protestantiserende katholiek' Coornhert is een belangwekkende persoon geweest, maar waarom zijn er tien kolommen aan hem gespendeerd in *dit* Lexicon, dat zelf zegt dat hij in erasmiaanse trant 'de moederkerk ernstig bekritiseerde zonder die voor een betere kerk of sekte te kunnen verruilen'? Ook van dit deel staan de bladzijden bol van kleine bijzonderheden, precieze data tot aan dagdelen toe, inhoudsbeschrijvingen van afzonderlijke preken, commentaren op één bijbelvers en uitvoerige citaten niet alleen van de betrokkenen maar ook van anderen over hen. Dat om hun deskundigheid vermaarde en hoogbejaarde kerkhistorici als Nauta (redactievoorzitter) en Van Itterzon nog zoveel hebben kunnen bijdragen aan dit deel, zal iedereen tot dankbaarheid stemmen, maar het schijnt me toe dat de redactionele ruimteplanning er niet door is vergemakkelijkt.

Dit neergeschreven hebbend moet ik meteen bekennen dat de recensent, die plichtsetrouw ook dit Lexicondeel weer in zijn geheel heeft doorge-